

Информационен бюлетин Брой 3(51), март, 2008 г.

Достъпниците по света: Декларация от Атланта и План за действие за развитие на правото на достъп до информация

На 27-29 февруари 2008 г., в Атланта, Джорджия, се проведе Международна конференция на тема „Правото на обществена информация“. Форумът бе организиран от Картър център ([The Carter Center](#)). Представители на правителства, медии, неправителствени организации, академични среди, частния сектор обсъдиха успехите и придобития опит от изминалото десетилетие, както и новите предизвикателства пред достъпа до информация. Д-р Гергана Жулева, изпълнителен директор на ПДИ, представи българският опит в областта на достъпа до информация.

Участниците се обединиха около основни принципи в областта и очертаха план за действие за развитието на достъпа до информация.

ДЕКЛАРАЦИЯ ОТ АТЛАНТА И ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПРАВОТО НА ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ

Ние, над 125 членове на световната общност за достъп до информация от 40 страни, представляващи правителства, организации на гражданското общество, международни организации и финансови институции, донорски агенции и фондации, частни компании, медии и учени, събрани в Атланта, Джорджия, от 27 до 29 февруари 2008 г., по покана на Картър Център, заставаме зад следната Декларация и План за действие за приемане, прилагане, изпълнение и упражняване на правото на достъп до информация.

ПРЕАМБЮЛ

Признавайки, че Член 19 на Всеобщата Декларация за човешки права, Член 19 от Международния пакт за граждански и политически права, Член 13 от Американската конвенция за човешки права, Член 9 от Африканската харта за човешки и граждански права признават правото „да се търси, получава и разпространява информация“ и Член 10 на Европейската конвенция за човешки права постановява подобна право „да се получава и разпространява информация“;

Подчертавайки, че Интерамериканският съд за човешки права в делото Клод Райес срещу Чили прие, че Член 13 от Американската конвенция за човешки права признава общото право на достъп до информация и, че държавите трябва да осигурят система за упражняване на това право;

Взимайки предвид, че Съвета на Европа, Организацията на Американските държави, Африканската комисия за човешки и граждански права са приели ясни становища и декларации по отношение правото на достъп до информация, че са в ход важни инициативи в Организацията за икономическо сътрудничество и развитие и че наскоро приетата Конвенция на ООН за борба с корупцията призовава всички държави да гарантират обществеността действително да има достъп до информация;

Съзнавайки, че правото на достъп до информация е основата на гражданското участие, доброто управление, ефективността на публичната администрация, отчетността и усилията за борба с корупцията, медиите и разследващата журналистика, човешкото развитие, социалното включване и реализирането на други социално-икономически и гражданско-политически права;

Оценявайки, че правото на достъп до информация насърчава ефективните пазари, търговските инвестиции, конкуренцията в държавния бизнес, честната администрация и спазването на законите и наредбите;

Убедени, че политическият ангажимент спрямо правото на достъп до информация е необходим за приемане и пълно прилагане и изпълнение на законодателството и инструментите за достъп до информация;

Наблягайки на факта, че въпреки големите постижения, свързани с правото на достъп до информация през последните десетилетия, съществуват някои предизвикателства пред това право като липса на национално законодателство, широко вариращи нива на изпълнение и продължаващо политическо противопоставяне;

КОНСТАТАЦИИ

Участниците в конференцията констатираха, че:

1. Основното право на информация е наследено във всички култури и системи на управление; Липсата на достъп до информация непропорционално влияе на бедните, жените и други уязвими и маргинализирани групи и това право трябва да се гарантира за всички сектори на обществото;
2. Правото на достъп до информация е фундаментът на човешкото достойнство, равенство и справедливост;
3. Прозрачността е необходим и могъщ инструмент за популяризиране на личната и държавна сигурност;
4. Новите технологии предлагат големи възможности за по-лесен достъп до информация, въпреки това има фактори и практиките за управление на данни, които ограничават достъпа и пречат повече хора да се възползват от пълния потенциал на технологиите;
5. Приемането на съвременен закон е важно, но недостатъчно за установяването и утвърждаването на правото на достъп до информация;
6. Еднакво важни са изграждането на подходяща институционална рамка и развитието на капацитета на публичната администрация, за да се управлява и предоставя информация;
7. Изключително важно е да се увеличи общественото познаване на правото на достъп до информация, да се гарантира капацитета за упражняване на това право и да се намери подкрепа за прозрачност сред всички обществени сектори;
8. Свободните и независими медии са основен компонент за утвърждаването и пълното упражняване на правото на достъп до информация.

ПРИНЦИПИ

В допълнение на горните констатации, ние определяме следните основни принципи:

1. Достъпът до информация е фундаментално човешко право.
2. Всички държави трябва да гласуват закони, които действително да осигуряват право на достъп

до информация.

3. Правото на достъп до информация се прилага за всички междуправителствени организации, включително Обединените нации, международните финансови институции, банките за регионално развитие и двустранни и многостранни органи. Тези обществени институции трябва да бъдат пример и да поддържат другите в усилията за изграждане на култура на прозрачност.

4. Правото на достъп до информация трябва да се гарантира чрез международни и регионални инструменти, както и чрез националното законодателство и трябва да отговаря на следните принципи:

- Правото на информация е правило; тайната е изключение;
- Правото на информация трябва да се прилага за всички сектори на управление (изпълнителни, съдебни и законодателни органи, както и автономни институции) и на всички нива (федерално, централно, регионално и местно) и за всички отдели на споменатите по-горе международни институции;
- Правото на достъп до информация трябва да бъде разширено до структури извън държавното управление. Съгласно принципите, изброени в следващата т.5;
- Правото на достъп до информация трябва да включва правото на търсене и получаване на информация и задължението на обществените институции да разпространяват информация във връзка с основните си функции;
- Правото да се търси информация е независимо от личния интерес за тази информация и никога не трябва да се иска основание или причина за търсенето на информация;
- Инструментът или законът трябва да включва процедури, които да гарантират цялостното изпълнение и лесното му използване, без ненужни бариери (като цена, език, форма и начин на подаване на заявление), задължението да се оказва помощ на заявителя, и търсената информация да се предоставя в определен и разумен срок;
- Изключенията при достъпа до информация трябва да са тясно определени, установени в закон и ограничени само до позволените от международното законодателство; всички изключения трябва да подлежат на тест за надделяващ обществен интерес, което означава, че документи, попадащи в обхвата на изключенията се предоставят, когато обществената полза от разкриването на информацията е по-голяма от обществената вреда;
- Тежестта за мотивиране на отказа пада върху този, който съхранява информацията;
- Инструментът трябва задължително да постанови, след определен период от време, пълно разкриване на всеки документ, който поради изключителни причини, когато е бил създаден е класифициран като таен или поверителен;
- Инструментът трябва да включва ясни наказания и санкции за държавни служители, които не го спазват; и
- На заявителя трябва да се гарантира правото на обжалване на всяко решение, на всеки отказ да се предостави информация и на всяко друго нарушаване на правото на достъп до информация пред независим орган, който има властта да издава задължителни и приложими решения. За предпочитане е обжалването на първа инстанция да бъде пред посреднически орган, например информационна комисия (комисар) или омбудсман и с възможност за по-нататъчно съдебно обжалване.

5. Правото на достъп до информация се прилага и към участници в недържавния сектор: които получават обществени средства и привилегии (преки или непреки), изпълняват обществени функции, включително предоставяне на обществени услуги; използват обществени ресурси, включително природни такива. Правото на достъп до информация се простира само до ползването на тези фондове и привилегии, дейности и ресурси. В допълнение, всеки трябва да има право на достъп до информация от големи печеливши корпорации, когато тази информация е необходима за упражняване или защита на човешко право, признато в Международните договори по правата.

6. Държавите и международните организации трябва да гарантират система за изпълнение, която

да осигурява:

- Равно упражняване правото на достъп до информация;
- Обучение на служителите от публичния сектор по практиката и прилагането на това право;
- Разясняване на това право на обществеността, за да може тя изцяло да се възползва от неговото упражняване;
- Определяне на необходимите ресурси, за да се гарантира ефективно и навременно администриране;
- По-добро управление на информацията с цел по-лесен достъп до нея;
- Периодичен мониторинг и отчет за прилагането на закона;
- Преглед на прилагането и спазването на закона от законодателен или друг надзорен орган.

7. Трябва да се приеме свързано законодателство, което да популяризира в по-голяма степен правото на достъп до информация и да осигурява спомагателна законодателна рамка, която да включва: закони, задължаващи разкриване на източниците на финансиране на политически партии и кампании; разкриване на лобиращи фирми; законодателството за архивите; защита на лицата, които разобличават нередности; и закони, свързани конкретно с публичната администрация. Нещо повече, противоречиви разпоредби като тези от Закона за държавната тайна трябва да бъдат отменени.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

За да се даде ход на констатациите и принципите, трябва да се предприеме следния план за действие:

За Международната общност

1. Международни организации – включително Обединените нации и всички други институции, Съвета на Европа, Организацията на американските държави, Африканският съюз, Организацията за икономическо сътрудничество и развитие, международни финансови институти, банки за регионално развитие и търговски – международни и национални неправителствени организации трябва да дадат ход на правото на достъп до информация в съответствие с изброените по-горе констатации и принципи.

2. Тъй като първата междуправителствена институция предстои да формулира специална конвенция относно правото на достъп до информация, страните-членки на Съвета на Европа трябва да гарантира, че изброените констатации и принципи са взети предвид в бъдещата „Европейска конвенция за достъп до официални документи“.

3. Групата на Световната Банка предстои да направи преглед на Политиката за предоставяне на информация и Банката трябва да се ангажира в открит и консултативен процес да приведе своята политика в съответствие със споменатите принципи и констатации. Други международни правителствени организации също трябва да предприемат стъпки за уеднаквяването на информационната си политика с констатациите и принципите.

4. Международните и регионални институции трябва:

- Да предприемат мерки, които да гарантират, че всички държави ефективни механизми за популяризиране и защита правото на достъп до информация;
- Да разработят инструменти относно правото на достъп до информация;
- Да осъществяват текущ мониторинг на спазването на правото на достъп до информация, чрез формални и неформални последващи механизми като партньорска проверка.

5. Международните донори трябва да подкрепят усилията на страните да създават, изпълняват и налагат правото на достъп до информация чрез предоставяне на техническа помощ и достатъчно дългосрочно финансиране, включително чрез нови начини като програмнобазирани и широкосекторни подходи.

6. В споразуменията за финансиране между донорите и получателите на средства трябва да задължение за достъп до информация за размера и използването на международните фондове.
7. Когато регионалните и международните институции обмислят изработването на инструменти за достъп до информация трябва да гарантират, че са се консултирали с гражданското общество с експерти в областта на достъпа до информация. Трябва да се свика експертна комисия, която да подкрепи тези усилия.
8. Приемането и изпълнението на закони за достъп до информация трябва да е основен приоритет с оглед постигането на Целите на хилядолетието.
9. Донорите трябва да финансират мониторинг, анализ и оценка изпълнението и влиянието на правото на достъп до информация, включително чрез научни изследвания, разработване на подходящи индикатори и средства за практическа оценка.

ЗА ДЪРЖАВИТЕ:

10. Всяка държава трябва да дава право на достъп до информация съгласно изброените по-горе констатации и принципи.
11. Държавите трябва да интегрират популяризирането на правото на достъп до информация в стратегиите за национално развитие и икономически растеж и секторните политики.
12. Държавите трябва да търсят партньорство между всички заинтересовани страни, за да гарантират своя капацитет да осъществят правото на достъп до информация на практика.
13. Държавите трябва да изградят независими механизми за изпълнение на правото на достъп до информация, като например информационни комисии, които да предоставят достъпни, приемливи и навременни средства за обжалване. Където е възможно тези органи трябва да имат властта да издават обвързващи решения и да постановяват разкриване на информацията.
14. Държавите трябва да приведат в действие ефективни политики и системи за управление на информацията, които да улесняват създаването и поддържането на записи и да изпълняват информационните си задължения.
15. Трябва да се разработят ефективни методи за обучение на служителите, отговарящи за достъпа до информация в държавните структури, за обмяна на добри практики с други страни и подкрепа на неправителствени организации и да есе търси подкрепа от донори.
16. За да е ефективен достъпът до корпоративна информация, държавите трябва да изработят правила, които да гарантират минимални административни пречки, изключения в съответствие с общите принципи, управляващи правото на достъп до информация и прагов тест за размер, за да се определи кои юридически лица са обект на това задължение.
17. Режимите за достъп до информация трябва да включват механизми за мониторинг и оценка, в това число количествени и качествени измерители, събиране на статистика и задължително годишно отчитане.

За корпорации, професионални и граждански организации:

18. Многонационалните корпорации и големите национални бизнес организации трябва доброволно да се ангажират за активно разкриване на информация в обществен интерес и тези усилия трябва да се насърчават и подкрепят.
19. Трябва да се развиват технологични иновации и да се споделят нови методи за популяризиране правото на достъп до информация.
20. Трябва да се осигурят допълнителни стипендии и обучения по правото на достъп до информация, прилагане на съответните закони, социално-икономическо въздействие, политики на спазване и упражняване на това право, неговото влизане в действие и как правото на достъп до информация променя живота на хората.
21. Застъпниците за достъп до информация трябва да насочат своите усилия към развиване и осъвременяване на насоките за изработване на инструменти и национални закони, свързани с правото на информация, както и за тяхното прилагане. Тези насоки трябва да бъдат широко разпространени с оглед огласяването на режимите за право на информация, така че да съответстват на горните принципи.
22. Всички участници трябва да се вземат участие в мониторинга и оценката на прилагането и

въздействието на правото на достъп до информация чрез разработване на подходящи индикатори и инструменти за практическа оценка.

23. Гражданското общество трябва да гарантира пълно упражняване на правото на достъп до информация като изисква и използва обществена информация, и популяризира и защитава правото.

24. Трябва да се развиват и подпомагат свободни и независими медии, журналисти трябва да се обучават как да използват правото на информация.

25. Общността, работеща за достъп до информация трябва да се стреми да постигне солидарност между всички заинтересовани от темата, които споделят обща програма за прозрачност.

26. Картър център ще работи заедно с останалите за разпространение на Декларацията от Атланта, чрез комуникация на високо ниво, публикации, конференции и срещи.

Ние призоваваме всички държави, международни и регионални организации и световната общност за достъп до информация да утвърждават, развиват и насърчават правото на достъп до информация по цял свят, в съответствие с констатациите и принципите, обявени в тази Декларация и да се обвържат с плана за действие в подкрепа на нашата обща цел.

Атланта, Джорджия
29 февруари 2008 г.

Декларацията на английски език може да видите [ТУК](#). (70 Kb)